

Kontakt

Malin Skog
Tel: +46 731 508 708
e-mail: mlain.skog@pelagic.se

Mottagare

Naturvårdsverket
Dnr. NV-00443-23

Yttrande om Danmarks strategiska miljöbedömning av vindkraftsparkerna Kattegat och Kriegers Flak II (nord och syd)

Swedish Pelagic Federation producentorganisation (SPF) företräder den stora majoriteten av svenska fiskefartyg över 12 meters längd inom det pelagiska fisket efter bl.a. sill, skarpsill, tobis och makrill i Atlanten, Nordsjön, Skagerrak, Kattegatt och Östersjön samt ett antal fartyg mindre än 12 meter som fiskar kustnära längs Västkusten respektive i Östersjön. Våra medlemmar står varje år för ca 90 procent av den totala fiskade volymen i Sverige. Vi tackar för möjligheten att lämna synpunkter i detta samråd.

Generella kommentarer

I samrådsdokumentet Miljøvurdering af plan for Kattegat og Kriegers Flak II (Nord og Syd) framgår det, bland annat i tabell 3-3 att Energistyrelsen värderar påverkan på ekosystemen, fisken och hydrografen av de planerade parkerna Kattegat och Kriegers Flak II (Nord & Syd) som ingen/obetydlig, samt att värderingen av påverkan på fiskeri för Kattegat värderas till ingen/obetydlig och för Kriegers Flak II till moderat.

SPF är starkt kritiskt till denna slutsats som vi anser saknar tydlig vetenskaplig grund och därför inte är trovärdig. Vi anser att det saknas tillräcklig kunskap för att kunna konstatera att parken inte kommer få negativ påverkan på miljö, fisk och fiske. Vidare menar vi att miljövärderingen ignorerar de kunskapsluckor och allvarligt undervärderar de risker som finns för negativ påverkan på hydrografi, bottenmaterial, primärproduktion och fiskbestånd (och därmed ekosystemet som helhet) av de planerade parkerna. Exempelvis konstaterar en rapport från norska Havsforskningsinstituttet 2023¹ finns det stora kunskapsbrister vad gäller påverkan från vindkraftparker på såväl fisk som fiske. SPF menar att Energistyrelsen inte tagit hänsyn till dessa kunskapsluckor på ett tillräckligt sätt i sin rapport och sina bedömningar.

Utöver detta anser vi att det är tydligt att den negativa påverkan på yrkesfisket kommer bli omfattande, både direkt genom utestängning från fiskeområden men också indirekt genom risk för negativ påverkan på fiskbestånd. SPF anser att Energistyrelsen i bedömningen för såväl yrkesfiske som miljöpåverkan inte utgått från ett ”worst case” som är brukligt vid en miljökonsekvensbeskrivning.

¹ Utne Palm et al 2023 Kunnskapsinnhenting for Sameksistens mellom fiskeri- og havvindsnæring.
<https://hi.no/hi/nettrapporter/rapport-fra-havforskningen-2023-40>

Påverkan på hydrografi och bottenförhållanden

SMHI presenterade under hösten 2023 en delrapport² som visar att vindkraft till havs under driftsfasen har en storskalig påverkan på havet, som är påvisbar långt utanför själva vindkraftparken. Strömmar, vertikal omblandning och salthaltsskiktning påverkas, vilket i sin tur påverkar förekomsten av näringsämnen i vattenmassan och kan leda till algblomningar mm. Effekter kan påvisas både vid vattenytan, genom hela vattenpelaren och vid botten. Utöver detta finns det flera studier³ som visar på att det under driftsfasen kan ske en omfattande upprivning av sediment kring vindkraftfundamenten, vilket i sin tur kan påverka bottenlevande djur samt fisk i olika åldrar, inklusive extra känsliga livsstadier som ägg och larver.

Påverkan på fiskbestånd

SPF:s medlemmar uttrycker en stark oro över hur befintliga vindkraftparker kan ha medfört beteendeförändringar hos fisken och påverkat dess reproduktion negativt. Sillpopulationen i västra Östersjön (den så kallade "Rügensillen") har för närvarande en historiskt dålig rekrytering och yrkesfiskarna frågar sig om detta är kopplat till vindkraftsetableringar på eller nära tidigare lekplatser bland annat i dansk och tysk zon på Kriegers flak och väster/sydväst om Bornholm.

SPF anser att det är synnerligen olämpligt att exploatera fiskens lekområden, då detta riskerar att påverka populationsutvecklingen negativt. Detta gäller i första hand för Kriegers flak, som är (eller i varje fall har varit) ett reproduktionsområde för sill. Om parkerna har en negativ påverkan på sillens reproduktion finns en risk för omfattande negativa effekter på beståndsnivå över mycket lång tid.

I södra Östersjön har våra medlemmar över tid som vindkraftparkerna blivit allt fler, dessutom noterat att sillens vandringsmönster och beteende har förändrats. På de platser där de tidigare bedrivit sitt fiske finns inte längre någon sill. Den har tagit andra vägar och uppehåller sig på djupare vatten än tidigare och det är svårare för våra fiskare att hitta den när de fiskar. Utöver det stängs stora områden för fiske genom byggnation av parkerna då fiske inte tillåts i dessa. SPF anser att sillens vandringar från Östersjön, upp genom Kattegatt och ut i Nordsjön för att födosöka innan den åter söker sig tillbaka till Östersjön för sin reproduktion är en faktor som behöver tas hänsyn till vid anläggningen av vindkraftparker. Migrationsmönstren i detalj är inte kända, och inte heller om och hur sillens vandring kan påverkas av hinder i form av vindkraftparker. Detta gäller för både den planerade parken Kattegatt och för Kriegers Flak II.

I miljövärderingen hänvisas till att själva fundamenten upptar en liten bottenyta och att påverkan på fisk därför kan anses vara försumbar. Även påverkan av både sedimentation och undervattensljud på fisk bedöms vara försumbar utan någon mer ingående motivering till varför. SPF menar att detta är ett helt felaktigt resonemang, då det inte ser till den

² Arneborg m.fl. 2023, SMHI rapport Regionala effekter av havsbaserad vindkraft.
www.smhi.se/polopoly_fs/1.202760!/Input_till_samr%C3%A5dsunderlaget_SMHI_230821_RevHaV_RevSMHI%20%281%29.pdf

³ Forster 2018, ICES report
<https://tethys.pnnl.gov/sites/default/files/publications/Forster2018.pdf>
Dorell et al., 2022, Frontiers in Marine Science.
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fmars.2022.830927/full>

sammanlagda möjliga effekterna på olika fiskarter av en vindkraftpark under både anläggnings- och driftsfas. Påverkan av vindkraftfundamenten kan inte ses endast som den bottenyta de upptar. Fiskar i deras närområde kommer påverkas av en lång rad faktorer och förändringar som fundamenten, turbinerna och tillhörande undervattenskablar tillför. Förändringar i strömmar och vattenomblandning, turbulens i vattnet och förändringar i språngskikt, salthalt, temperatur och primärproduktion kan alla ha påverkan på olika fiskarter. Vidare kan fisk påverkas av undervattensljud och/eller lågfrekventa vibrationer tiotals kilometer från ett vindkraftfundament under drift. Sedimentspridning kan pågå under både byggnation och drift och påverka framförallt ägg, larver och unga känsliga livsstadier. Även elektromagnetisk strålning från kablar och en rad andra faktorer kan påverka fisk av olika arter och livsstadier under hela parkens driftsfas. Utöver detta är det viktigt att ha i åtanke att olika fiskarter reagerar olika baserat på respektive arts unika biologi, och att generellt hänvisa till påverkan på ”fisk” är därför omöjligt. Att basera ett resonemang om påverkan enbart på den yta som tas i anspråk av vindkraftfundamenten är därför direkt missvisande.

SPF anser att det saknas stöd för att dra slutsatsen att undervattensljud/lågfrekventa vibrationer under driftsfasen inte påverkar vissa fiskarter negativt. Denna typ av ljud verkar rapporten inte ha tagit hänsyn till. Ljudpåverkan kan i teorin ske inom ett stort område då bland annat sill, som har god hörsel och kommunicerar med ljud inom stimmet, kan uppfatta ljud från vindkraftturbiner under vattnet upp till 10-20 km ifrån dessa.

Vidare kommer olika fiskarter med all sannolikhet att påverkas av de ändrade strömförhållanden, omblandning och förändringar i vattnets skiktning som vindkraftturbinerna medför (se ovan). Vi anser inte att den miljöbedömning vi tagit del av tillräckligt grundligt analyserat samtliga påverkansfaktorer och de risker som finns för att de negativt kan påverka fisk och fiskbestånd på ett omfattande sätt. När det gäller påverkan av sedimentspridning på fisk, tas ingen hänsyn till att sedimentspridning även kan ske under vindkraftparkens driftsfas och att påverkan på fisken även kan vara indirekt genom den påverkan som eventuellt kommer att ske på ljus och därigenom födotillgång i området. Eventuell påverkan av elektromagnetiska fält runt kablar tycks över huvud taget inte omnämnt.

Påverkan på yrkesfisket

Pelagiskt fiske med trål och not är en utrymmeskrävande verksamhet som SPF i nuläget bedömer inte kan samexistera med marina vindkraftverk. Med vajer och trål på släp kan ekipaget vara över en kilometer långt och väga hundratals ton när trålen är full med fisk. Att väja eller stoppa för ett vindkraftverk t.ex. vid dåligt väder är omöjligt. En vindkraftpark är därför för våra medlemmar att se som ett helt stängt område där fiske över huvud taget inte kan bedrivas även om det i teorin skulle vara tillåtligt.

Planområdena Kattegat och Kriegers Flak II Nord och Syd är områden där det historiskt bedrivits ett pelagiskt fiske och de kommer därför få negativa effekter för svenska yrkesfiskare om de blir verklighet, då parkerna med all sannolikhet helt kommer omöjliggöra detta fiske, samt kan få negativa effekter även på fiske i omkringliggande vatten. SPF konstaterar att Energistyrelsen skriver i rapporten att det kan komma att införas ett permanent förbud mot trålfiske inom de planerade parkerna. Trots detta drar Energistyrelsen slutsatsen att påverkan på

yrkesfisket är obetydlig till moderat. SPF förstår över huvud taget inte hur denna slutsats är möjlig. Om områdena förutsätts bli föremål för ett totalt trålförbud blir naturligtvis konsekvenserna för yrkesfisket i området mycket stora, och på företagsnivå kan det röra sig om sådana ekonomiska avbräck att det leder till konkurser.

Energistyrelsen har i nuläget inte tagit någon hänsyn till omfattningen av det svenska och tyska fiske som sker i planområdena. Man hänvisar till att detta ska värderas närmare i vidare analyser i den fortsatta planeringen. SPF anser att detta visar på att föreliggande underlag är synnerligen bristfälligt och inkomplett. Vidare konstaterar Energistyrelsen att det finns risk för omfattande intressekonflikt mellan yrkesfisket och den massiva planerade utbyggnaden av vindkraft i både Kattegatt och södra Östersjön i svensk, dansk och tysk zon. Man anser att den kumulativa påverkansgraden på yrkesfisket i nuläget inte kan värderas. SPF anser att även detta i så stor utsträckning som möjligt borde ingå i underlaget för de aktuella parkerna.

,

Farhågor kopplade till vätgasproduktion

I rapporten nämns att det ska möjliggöras för ”innovationsanläggningar” för PtX, dvs olika typer av energilagringssystem. En sådan är vätgasproduktion, som såvitt vi vet en ännu i stort sett oprövad teknik till havs. Denna producerar mycket stora mängder uppvärmt (ofta 40-gradigt) vatten från kylprocesser, samt en stor volym saltlake från avsättning av havsvatten. Dessa båda restprodukter kan få omfattande effekter på lokala förhållanden och såväl fysikaliska som biologiska processer i havet. Salthaltsskiktning, omblandning och primärproduktion är viktiga aspekter som kan påverkas av utsläpp av varmvatten respektive saltlake (och/eller uppvärmd saltlake?)

Kumulativa effekter

SPF ser med oro på det stora antalet befintliga och planerade vindkraftsetableringar i södra Östersjön, Skagerrak och Kattegatt och den kumulativa inverkan dessa kan få på miljön och fiskbestånden. SPF kräver att det görs en samlad analys av etablerade och planerade vindkraftsparkers kumulativa inverkan på ekosystemet samt av framtida möjligheter till fiske i ett större geografiskt område. Det gäller i synnerhet för en yrkrävande verksamhet som är mer eller mindre permanent till sin natur så som en vindkraftspark.

Om ni har några frågor kopplat till vårt samrådsyttrande är ni välkomna att kontakta oss.

**Vänliga hälsningar,
Malin Skog, SPF PO**

Tel: 0731-508 708

Malin.Skog@pelagic.se